

יומא ל. (משנה) עד לא: (משנה)

ביאורי מושגים

"איזי": מהרש"ל: אוהב (חכמת שלמה ב"מ ע"א), **רשב"ם:** מילת קישור (בראשית כז:לג) **טבול יום:** כל תהליך טהרה מורכב משני שלבים מרכזיים. הטבילה שלאחריה האדם טהור לעניין חולין ומעשר שני, ושקיעת החמה (שאחרי הטבילה) שאחריה האדם טהור גם לעניין קודש ותרומה (במחוסרי כפרה ישנו גם שלב שלישי של הבאת קרבן). אדם טמא שטובל לא יכול להכנס למקדש באותו יום אלא רק אחרי השקיעה.

משנה

כניסה לעזרה:
אסור (לכל אדם) להיכנס לעזרה ללא טבילה.

כהן גדול ביו"כ:

1. טבילות - 5, קידושים - 10.
2. הטבילות (חוץ מהראשונה) היו במקוה שבעזרה (על לשכת בית הפרוה).
3. בטבילה ראשונה של הכה"ג פרסו סדין של בוך בינו לבין העם.

מקור המים של מקווה זה הוא עין עיטם, שהיה גבוה 23 אמות מקרקע העזרה. [20 אמה גובה החומה + 3 אמות גובה המקוה]

מיקום הטבילה הראשונה: מקווה שהיה על שער המים שעל החומה.
מדוע הסדין עשוי מבוץ: כדי להזכיר שחלק מעבודות היום מתבצעות בבגדי בוך.

טבילה לנכנס לעזרה

מי חייב:

המשנה, ר"י וכן זומא:
כל אדם

חכמים (בברייתא):
רק מצורע ביום השמיני (כשמביא קרבנותיו)

המכניס רק אבר אחד - חייב לטבול
העומד בחוץ ושוחט בפנים (בעזרת סכין ארוכה) - ספק (הספק הוא גם לפי המשנה וגם לפי חכמים שבברייתא)

חכמים (שבברייתא): מצורע רגיל להיטמא ולכן הוא צריך טבילה שתזכיר לו האם הוא טמא. (אבל אנשים רגילים אינם זקוקים לתזכורת)

טעם הטבילה:

בן זומא:
מהתורה. (ק"ו מכ"ג שצריך טבילה ביו"כ בין עבודה לעבודה)

ר' יהודה:
מדרבנן. (כדי לגרום לו להיזכר אם הוא טמא)

נפקא-מינות בין בן זומא לר"י:

- א. האם הנכנס ללא טבילה ביטל עשה (בן זומא) או לא (ר"י) - (אבל כולם מודים שעבודתו כשרה)
- ב. האם מי שטבל ערב לפני, חייב לטבול שוב (בן זומא) או לא (ר"י)

גם לפי ר"י כל דיני חציצה נוהגים בטבילה זו, (כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון)

סתירה בין ברייתות

ברייתא א':

מצורע ביום השמיני
ר"י: **חייב לטבול לפני הכניסה לעזרה**

ברייתא ב':

מצורע ביום השמיני
ר"י: **אינו חייב לטבול לפני הכניסה לעזרה**

תירוצים

תירוץ א':
ברייתא א' כשטבל בערב לא חשב להיכנס למקדש.

תירוץ ב':
יש לשנות את נוסח **ברייתא ב'**

תירוץ ג':
דברי ר"י **ברייתא א'** נאמרו רק כלפי דעת חכמים שבברייתא. (והוא חושב אחרת)

יומא לא: (משנה) עד לג. (שורה 3)

משנה

ר"מ מוסיף: אחרי שלב 1 (פשיטת הבגדים) ולפני שלב 2 (הטבילה) הוא מקדש ידים ורגלים

מתי מקדשים ידים ורגלים
פעם ראשונה: חכמים: אחרי שפושט בגדי קודש.
ר"מ: לפני שלובש בגדי קודש
פעם שניה: אחרי שלובש בגדי קודש,
נפקא מינה בין ר"מ לחכמים
כשלובש בגדי קודש בפעם הראשונה:
ר"מ: מקדש פעמיים. חכמים: מקדש פעם אחת.
אחרי שפושט בפעם האחרונה את בגדי הקודש
ר"מ: לא מקדש. חכמים: מקדש פעם אחת.

ההכנות לתחילת העבודה
1. פושט בגדיו,
2. טובל, (לכה"ג זקן או אסטניס מחממים את המקוה)
3. לובש בגדי זהב
4. מקדש ידיו ורגליו.

העבודות הראשונות (בבגדי הזהב)
5. שוחט את התמיד (רוב 2 הסימנים) - וכהן אחר משלים.
6. מקבל את הדם - וזורקו.
7. מקטיר קטורת, מטיב נרות, מקריב ראש ואברים, חביתין ויין.

זמן הקטרת הקטורת
של שחר - בין זריקת דם התמיד להקרבת אבריו,
של ערב - בין הקרבת אברי התמיד להקרבת נסכיו.

עבודות היום:
שלב א': זהב - תמיד של שחר,
שלב ב': לבן - עבודות יום הכיפורים,
שלב ג': זהב - אילו ואיל העם,
שלב ד': לבן - הוצאת כף ומחתה
שלב ה': זהב - מוספים ותמיד של ערב.

קושיה: שלב ד' מוזכר לפני שלב ג' (אילו ואיל העם)
תשובה: יש מסורת שיש 5 טבילות (בין החלפות הבגדים) לכן שלב זה צריך להיות נפרד (ולא כחלק משלב ב')

המקור לטבילות וקידושין - לפי ר' יהודה
טבילה לפני זהב:
"ופשט את בגדי זהב... וכתב את קידושו... ופשט את בגדיו"
טבילה לפני לבן:
"כתב את קידושו... וכתב את קידושו... ופשט את בגדיו"
כל טבילה צריכה 2 קידושין:
ק"ו מימות השנה (שלא טובל) שחייב לקדש כשלוש.

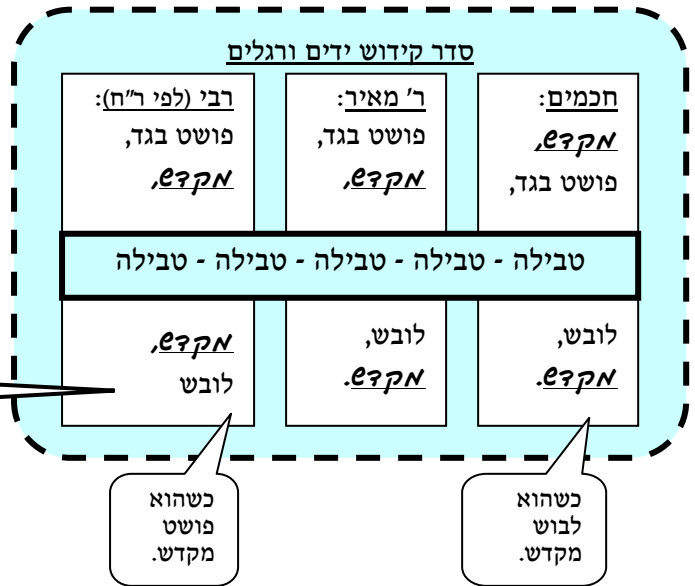
בגדי זהב חמורים מבגדי לבן כיוון שכפרתן מרובה - ולכן לא ניתן ללמוד ק"ו מזהב ללבן.

"אשר לבש" - מקיש פשיטה ללבישה - חייבים לקדש כשפושט.

בגדי לבן חמורים מבגדי זהב כיוון שנוכנס בהם לפני ולפנים - לכן לא ניתן ללמוד ק"ו מלבן לזהב.

הפסוק אמנם מדבר על טבילה, אבל אם אינו עניין לטבילה (שכבר נלמדה) תנהו עניין לקידוש.

המקור לטבילות וקידושין - לפי רבי
טבילה לפני לבן:
"כתב את קידושו... וכתב את קידושו... ופשט את בגדיו"
טבילה לפני זהב:
"ופשט את בגדי זהב... וכתב את קידושו... ופשט את בגדיו"
כל טבילה צריכה 2 קידושין:
"ופשט את בגדי הבד... ורחץ את בשרו... ולבש את בגדיו" - רחיצה לפשיטה ורחיצה ללבישה.

יומא לג. (שורה 3) עד לד. (שורה 11)

ביאורי מושגים

אין מעבירין על המצוות: אין לדחות מצוה המצויה לפני האדם כדי להתעסק במצוה אחרת, אלא חובה עליו לקיים את המצוה הבאה לידו. איסור זה נלמד במכילתא מהפסוק: "ושמרתם את המצוות", ודרשו: "אל תקרי כן, אלא: ושמרתם את המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצה (כלומר שלא ממתנים מלאפות את הבצק, שאז עלול הבצק להחמיץ), כך אין מחמיצין את המצוה, אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד".
לכך: 1. יניח תפילין של יד לפני של ראש כי פוגע בזרועו לפני ראשו (רש"י);
 2. יניח בנרתיק את תפילין של יד בולטות כדי שכשיבוא להניח יתקל בהם ראשונות ויניחם (רב האי גאון);
 3. כשממשמש בתפילין ימשמש קודם בשל יד שהרי פוגע בהם תחילה (ר' אליהו - בתוס').

סדר העבודות בבית המקדש לפי אביו:

כשיטת אבא שאול שהטבת כל הנרות קודמת לקטורת.

סידור העצים על המזבח

סידור המערכה הגדולה.

קודמת למערכה שניה כי: 1. עליה מקריבים הרבה הקטרות.
 2. בדיעבד ניתן לקחת אף ממנה גחלים לקטורת.

סידור המערכה השניה (המיועדת לקטורת).

קודמת לסידור 2 הגזרים כי: התורה ממעטת מ"ובער עליה" - על המערכה הגדולה, ולא על השניה. מכאן שהמערכה השניה מסודרת לפני העצים.

סידור 2 גזירי עצים (על המערכה הגדולה)

קודם לדישון מזבח הפנימי כי: 1. 'מכשיר עדיף'
 2. כיון שהתחיל במערכה אז יגמור את כל השייך לכך.

עבודות ההיכל

דישון מזבח הפנימי.
 הטבת 5 נרות.

(קודם להטבת 5 נרות כי כשנכנס להיכל פוגע במזבח לפני המנורה)
 (בהטבת 5 הנרות מוזכר 3 פעמים "בבוקר" בדם התמיד מוזכר רק פעמיים)

22 גזירי עצים נאמר פעמיים "בבוקר" ללא צורך, ולכן אחד הועבר לנרות ואחד הועבר לתמיד

עבודות העזרה

שחיטת התמיד וזריקת דמו.

(הקרבן מכפר, לכן הוא חשוב ויש להקדימו ל - 2 הנרות).

עבודות ההיכל

הטבת 2 נרות.
 הקטרת הקטורת.

(בהיטבו את הנרות 'קטירנה' - הנרות קודמים לקטורת).
 (בקטורת נאמר "בבוקר בבוקר" ובאברי התמיד נאמר רק "בבוקר")

העלאה על מזבח החיצון

הקטרת אברי התמיד.
 הקרבת מנחת התמיד (הסולת והשמן).
 הקרבת החביתין של כ"ג.
 הקרבת נסכי התמיד (היין).

(נאמר במפורש שהקטרת העולה היא הפעולה הראשונה)
 ('עולה ומנחה' - מנחה באה מיד אחר העולה)
 (חביתין נכללים בשם מנחה ולכן הם אחר העולה)
 ('זבח ונסכים' - לאחר הזבח באים הנסכים)

קרבנות שבת

הקרבת מוספין.
 הקרבת בזיכין.

(בבזיכין נאמר "ביום... ביום... ביום...") - מכאן שהבזיכים מאוחרים)

זו שיטת ר' ישמעאל

ר"ע חלק וסבר: בזיכין קודמים למוספין.
 (ג"ש ממנחת חביתין - ולכן יש להקדים את הבזיכין, "ביום... ביום" - מלמד שאין להקדימם לפני הנסכים)

קרבנות הערב

הקרבת תמיד של בין הערביים.

"והקטיר עליה (=תמיד של שחר) - אחרי תמיד של ערב לא מקריבים כלום, (ולכן הוא אחרון).

יומא לד. (שורה 12) עד לד: (משנה)

ביאורי מושגים

מכה בפטיש - בניגוד לשאר המלאכות שנאסרו בשבת - מכה בפטיש הינו איסור על סיום יצירה, ולא על מלאכה מסוימת. רוב היישומים של מכה בפטיש הם במקרה של יצירת כלי. כיוון שאיסור בונה נאמר בעיקרו על בניין ולא על כלים, לרוב הבעיה המרכזית ביצירת כלים איננה איסור 'בונה' אלא איסור 'מכה בפטיש'.

ציטוט מהמשנה (לא:)

זמן הקטורת

בבוקר:

בין זריקת הדם להקרבת האברים.

בערב:

בין הקרבת האברים להקרבת הנסכים.

המשנה לא דייקה - שתי הדעות המדויקות הן:

חכמים: בין זריקת הדם להטבת 2 הנרות האחרונים, (והמשנה כחכמים)
אבא שאול: בין הטבת הנרות להקרבת האברים.

המקור:

'כמנחת הבוקר' - הקטורת לפני המנחה (=נסכים) (כמו בבוקר)
'כמנחת הבוקר' - ולא כאברי הבוקר, הקטורת אחרי האברים (בניגוד לבוקר)

ברייתא

"ונסכו רביעית ההין לכבש האחד"

ת"ק: הפסוק מדבר בתמיד של ערב. (של שחר נלמד משל ערב).

רבי: הפסוק מדבר בתמיד של שחר. (של ערב נלמד משל שחר).

נפ"מ כשיש לציבור נסכים רק לקרבן אחד. (תוס', וראה ר"ח)

טעמו של ת"ק: הפסוק עוסק בתמיד של ערב!

טעמו של רבי: תמיד של שחר הוא זה שמכונה "אחד" ("את הכבש אחד תעשה בבוקר").

תגובת ת"ק לטעם של רבי:
מ"אחד" לומדים שעל הכבש להיות מיוחד שבעדרו.

תגובת רבי לתגובת ת"ק:
דין זה נלמד מ"מבחר נדריך",

תגובת ת"ק לתגובת רבי:
צריך 2 פסוקים - אחד לחובה ואחד לנדבה.

ברייתא

כיצד מחממים את המקווה לכה"ג זקן (ביר"כ):

מטילין למקוה עשיות של ברזל שחוממו מערב יוה"כ.

קושיה:

כשעושה זאת הוא מחזק את הברזל (וזה אסור משום מכה בפטיש)

תירוצים:

רב ביבי: הברזל קצת הצטנן (ואז אינו מתחזק במים).
אביי: כיוון שאינו מתכוין לכך - מותר.

אמנם אביי סובר שדבר שאינו מתכוין אסור (כר' יהודה), אך כאן זהו איסור דרבנן - ואינו מתכוין באיסור דרבנן - מותר.

יומא לד: (משנה) עד לה: (משנה)

ביאור מושגים

עבודות בבגדי לבן - פעמיים היה לובש הכהן הגדול בגדי לבן ביוה"כ בלבישה הראשונה היה הכה"ג עושה את עבודות יוה"כ, ובלבישה השניה היה מוציא את המחטה והכף של הקטורת מבית קודשי הקודשים. הפעם הראשונה שבה לבש הכהן בגדי לבן היתה לב העבודה ולכן היא נקראת עבודת ציבור, לכן היה חייב ללבוש את הבגדים שהציבור עשה ולכן שווי בגדים אלו היה רב משווי הבגדים של אחר כך. הפעם השניה היתה בשביל סיבה טכנית (כדי להוציא את המחטה), לכן היא נקראת עבודת יחיד ולכן מותר היה לכה"ג להכין לכך בגדים שהכין בעצמו. (הכמי המוסר למדו מכאן מסר חשוב - הכה"ג לבש בגדי לבן במיוחד רק כדי להכנס לקה"ק ולהוציא את המחטה - מכאן אנו לומדים על חשיבות הסדר והניקיון)

משנה

המשך העבודה

הכה"ג בא לטבול בבית הפרוה (הנמצאת בקודש), ושם היו פורסים סדין של בוץ בינו לעם.

סדר הטבילה

ר"מ:	חכמים:
פושט בגדי הזהב.	1. מקדש ידיו ורגליו
מקדש ידיו ורגליו.	2. פושט בגדי הזהב
טובל ומתנגב.	3.
לובש בגדי לבן	4.
מקדש ידיו ורגליו	5.

טיבם ושוויים של בגדי הלבן

בשחר: בגדים ממצרים (פילוסין) - בשווי 18 מנה. (ר"מ: בשווי 12 מנה)
בין הערביים: בגדים מכוש (הנדוין) - בשווי 12 מנה. (ר"מ: בשווי 8 מנה)
 (ניתן לשנות את שווי הבגדים כל עוד) סך שווי הבגדים הוא 30 מנה.

קרויה על שם מכשף ששמו פרווה שבנה אותה. (וראה תוס')

של בוץ - כדי להזכיר לו שחלק מעבודות היום מתקיימות בבגדי בוץ (=בגדי לבן).

בבגדי שחר כתוב 4 פעמים "בד" - מכאן שהם צריכים להיות מובחרים מבגדי בין הערביים. (וראה תוס')

ברייתא

לאחר שכלתה עבודת הציבור (עיין ביאור מושגים):

הכהן רשאי ללבוש כתונת שעשתה לו אמו ולעבוד בה עבודת יחיד (=הוצאת כף ומחטה),
ובתנאי שימסרנה לציבור בלב שלם ובצורה מלאה.

- אמא של ר' ישמעאל בן פאבי עשתה לו כתונת של 100 מנה.
- אמא של ר' אלעזר בן חרסום עשתה לו כתונת של 2 ריבוא, ולא הניחוהו כהנים ללבוש זאת כיוון שהיה הפשתן מוצהב ונראה בשרו מתוכה.

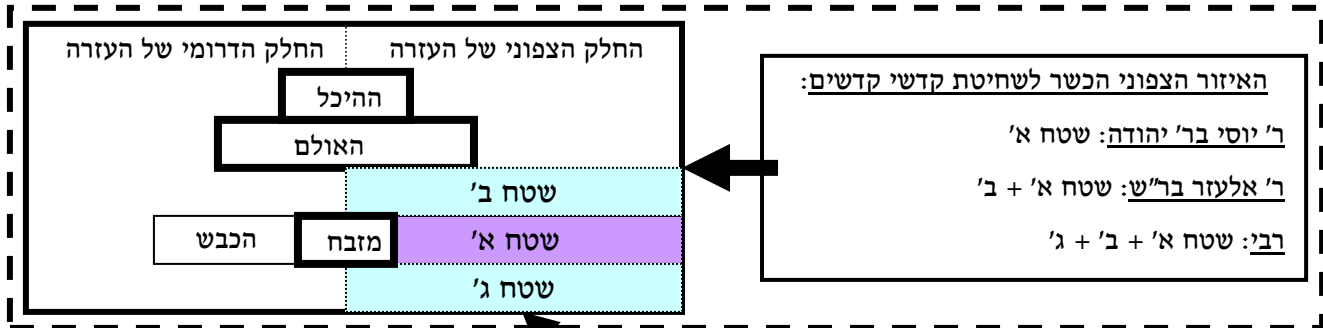
אין שום תירוץ למי שלא למד תורה וקיים מצוות

עני: הלל הזקן הוכיח שניתן ללמוד תורה גם ללא אמצעיים כלכליים (שאת שכרו המועט נתן לשומר בית המדרש, וכשלא מצא להשתכר - עלה על הארובה ביום שלג גדול)
עשיר: ר' אלעזר בן חרסום הוכיח שניתן ללמוד תורה למרות העושר (שלמרות עושרו הגדול נדד ועסק בתורה)
רשע: יוסף הוכיח שניתן לעמוד בפיתויים קשים מאוד (למרות שאשת פוטיפר פיתתה אותו רבות לא נכנע ליצרו)

יומא לה: (משנה) עד לז. (משנה)

ביאורי מושגים

לאו הניתק לעשה: ישנו מצוות לא תעשה, שאם עוברים עליה, התורה יצרה מצות עשה שמטרתה לתקן את העבירה בצורה חלקית. מצות אלו נקראות 'לאו הניתק לעשה'. כיוון שהתורה יצרה כבר תגובה ללאו בדמות מצות עשה, לא מלקים במקרה זה.

משנה

המשך העבודה - הטיפול בפר

- משנתנו סוברת ששטח ב' נחשב צפון (כשיטת ר' אלעזר בר'ש או כשיטת רבי)
- הפר עומד קרוב לאולם כדי להקל על הכה"ג את סחיבת הדם לקודש הקדשים.
- הפר לא הועמד כולו לכיוון מערב, כדי שאחוריו לא יהיו כלפי המזבח (שמה ירביץ גללים).
- כך התהליך גם בשאר קרבנות: 1. הזבח עומד בצפון ופניו מעוקמים למערב. 2. הסומך עומד במזרח ופניו למערב. 3. מניח ידיו בין קרני הזבח ומתוודה.
- המקור לחובה לענות: רבי: "כי שם ה' אקרא הבו גודל" (כאשר שם ה' אקרא - הבו גודל). חנניה: "זכר צדיק לברכה" (בשעה שאני מזכיר צדיק עולמים - תנו ברכה).

הפר:
עמד בין האולם ולמזבח, ראשו לכיוון דרום, פניו לכיוון מערב.
הכהן הגדול:
עמד במזרח ופניו למערב. סמך ידיו והתוודה.
השומעים:
עונים - ברוך שם וכו'.

במה נחלקו התנאים

ר' ירמיה - בשאלה כללית

מהו מעמד לאו שיש אחריו עשה (אבל העשה אינו תיקון ללאו)

ר"ה"ג: נחשב ללאו הניתק לעשה - ולכן עולה מכפרת עליו

ר"ע: נחשב ללאו רגיל - ולכן עולה לא מכפרת עליו

אביי - בשאלה נקודתית

מה משמעות הציווי תעזוב (שנאמר בסיום מתנות עניים)

ר"ה"ג: הציווי הינו תיקון ללאו - לכן הלאו ניתק לעשה (שעולה מכפרת עליו)

ר"ע: ציווי כללי - לכן הלאו רגיל (שעולה לא מכפרת עליו)

על מה מתוודים בקרבן

עולה?

ר' עקיבא:

עשה

לא תעשה שניתק לעשה.

ר' יוסי הגלילי:

גם על ביטול מתנות עניים.

נפ"מ בין ההסברים:

לאו נבילה לפי ר"ה"ג

ר' ירמיה: עולה מכפרת עליו כיוון שיש אחריו עשה

אביי: עולה לא מכפרת כיוון שאין לו עשה שמתקנו

נוסח הוידוי:
ר"מ: עויתי פשעתי חטאתי.
חכמים: חטאתי עויתי פשעתי. (וכן הלכה)

טעמים של חכמים:
 לא הגיוני שאחרי הוידוי על הזדונות ('עויתי')
 והמרדים ('פשעתי')
 יחזור ויתודה על השגגות (=חטאתי)?!

עיין במהרש"א ח"א להסבר שיטת ר"מ.

פסוקים המסייעים לר' מאיר:
 שעיר המשתלח: והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם.
משה: נושא עון ופשע וחטאה.
פסוקים המסייעים לחכמים:
דוד: חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו.
שלמה: חטאנו והעוינו רשענו.
דניאל: חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו.

מניין שמדובר בכפרת דברים ולא בכפרת דמים:
הסבר א':
 נלמד בגזירה שווה ("וכפר" "לכפר") משעיר המשתלח.
נדחה: ניתן ללמוד משעיר הנעשה בפנים שכפרתו בדמים!
הסבר ב':
הפר עדיין לא נשחט! (רק לאחר מילים אלו ("וכפר...") נאמר "ושחט את פר החטאת")

המקור לעצם הוידוי -
 "וכפר בעדו ובעד ביתו".
 המקור לנוסח הוידוי ("אנא השם")
 "אנא" - נלמד בג"ש "וכפר" "אכפרה" מחורב.
 "השם" - נלמד בג"ש "וכפר" "כפר" מעגלה ערופה.

יומא לז. (משנה) עד לח. (משנה)

ביאור מושגים

פסול לינת מים - כל דבר שהתקדש בכלי שרת נפסל אם לא משתמשים בו באותו יום. לכן מי הכיור שנותרו בסיום היום נפסלו. בין קטין הכין מתקן שהוריד את מי הכיור למעיין. כך התבטלה קדושתם והם חזרו להיות מי מעיין שלא נפסלים בלינה.

משנה

המשך סדר העבודה:

הכהן הלך מזרחה ונעמד מצפון למזבח. (הסגן הלך מימינו וראש בית אב משמאלו)

2 שעירים, קלפי וגורלות המתינו לו שם.

חידושים/תרומות שעשו אנשים למקדש:

בן גמלא:

הפך קלפי של עץ לזהב.

בן קטין:

עשה 12 ברזים לכיור במקום השניים שהיו. עשה גלגל לכיור כדי לשיקעו בבור של מים בלילה. (כדי שמי הכיור לא ייפסלו בלינה)

מונבז המלך:

עשה את כל ידות הכלים של יוה"כ מזהב.

הילני המלכה:

עשתה נברשת של זהב על פתחו של ההיכל. עשתה טבלה של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה.

ניקנור:

נעשו ניסים לדלתות שתרם לשער המזרח של העזרה.

דלתות ניקנור לא נשתנו לזהב (כיתר השערים במקדש) בגלל:
1. הניסים שנעשו להם.
2. צבע הנחושת שלהם היה נראה כזהב.

מהמשנה משמע שהמזבח כולו ממוקם בחצי הדרומי שבעזרה (כראב"י)

(ולכן יש לשנות את הגירסה במשנה הקודמת ולומר ששחטו את הפר באזור שבין האולם לבין קצה המזבח הצפוני)

הולכים מצדדיו אך קצת מאחור. (שהרי המהלך מצד רבו - הרי זה בור. והמהלך אחורי רבו - הרי זה מגסי הרוח)

כשהיו 2 ברזים: בבוקר השתמשו בעליון. בערב (כשהכיור התרוקן) בתחתון.

בן קטין עשה 12 ברזים כדי ש2 הכהנים העסוקים בתמיד יוכלו לקדש ידיהם ורגליהם בו-זמנית.

מדובר בכלים שלא ניתן לעשותם מזהב (כגון: סכינים, קרדומים) ולכן עשה רק את ידותיהם.

בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאים מנברשת זו וזה סימן היכר ליושבי ירושלים שהגיע זמן קריאת שמע.

אנשי משמר הקדימו לקרותה קודם העבודה, אנשי מעמד אחר לקרותה עד לאחר עבודת התמיד

הדעה שאוסרת לכתוב חלק מהתורה בפני עצמו (אפילו כדי ללמד תינוק), מבארת ש: המילים הראשונות של כל פסוק נכתבו במלואם ושאר המילים נכתבו בראשי תיבות.

מקור דיני ההגרלה:

"גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" - גורל אחד בלבד לה' וגורל אחד בלבד לעזאזל.
"גורלות" - הגורלות צריכים להיות שוים בגודל ובחומר.
"גורל... גורל..." - הגורלות יכולים להיות עשויים מכל חומר (ואין צורך דווקא בזהב כבציץ).

יומא לח. (משנה) עד לט. (סוף הפרק)

משנה

האנשים הבאים: א. הוזכרו לגנאי
ב. עליהם נאמר "שם רשעים ירקב":

בית גרמו: לא לימדו כיצד עושים את לחם הפנים.

בית אבטינס: לא לימדו כיצד מכינים קטורת.

הוגרס בן לוי: לא לימד את אמנות השיר.

בן קמצר: לא לימדו את מעשה הכתב.

בגמרא מבואר שרק בן קמצר לא מצא צידוק למעשיו. ולכן סעיף ב' ('שם רשעים ירקב') נאמר רק עליו. (ולכן אין לקרוא לילדים 'בן קמצר')

הוא ידע להשמיע קול מיוחד באמצעות אצבעותיו ופיו.

הוא ידע לכתוב ב4 קולמוסין בו זמנית. (ראה מהר"ץ חיות)

הרמז בתורה ל"זכר צדיק לברכה"

כיוון שהוזכר אברהם אמרה התורה: "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום".

הרמז בתורה ל"שם רשעים ירקב"

כיוון שהוזכרו אנשי סדום אמרה התורה: "ואנשי סדום רעים וחטאים".

בית גרמו ובית אבטינס

• הביאו במקומם אומנין ממצרים, אך הם לא ידעו לעשות כמותן ולכן החזירו אותם למקומן בשכר גבוה יותר.

• הנימוק שלהם היה שמא מישהו ילמד ויעשה כך לעבודה זרה.

• את בית גרמו הזכירו לשבח על כך שמעולם לא נמצאה פת נקיה ביד בנייהם (כדי שלא יחשדום שזה מלחם הפנים).

• את בית אבטינס הזכירו לשבח על כך שמעולם לא התבסמו הנשים שלהם בבתיהם (כדי שלא יחשדום שמתבסמות מהקטורת).

מכך שלא הצליחו לדחותם ממקומם אמר בן עזאי שאין לאדם לדאוג שפלוני יקפח את פרנסתו.

זקן מבית אבטינס שראה שביתו מוכחד, מסר את מגילת הסמנין לריב"ג, ר"ע: סופם העיד על כך שטעמם אמיתי ולכן אין לספר בגנותן.

בין צדיקים לרשעים:

• צדיק ע"י מעשיו נזכר לטובה ("זכר צדיק לברכה") -

רשע אף ע"י חבריו נזכר לרעה ("ושם רשעים ירקב").

• צדיק אמיתי (עובדיה) שדר בין 2 רשעים (אחאב ואיזבל) יישאר צדיק - רשע אמיתי (עשו) שדר בין 2 צדיקים (יצחק ורבקה) יישאר רשע.

• מברכתן של צדיקים עולה קללה לרשעים - מקללתן של רשעים עולה ברכה לצדיקים. (ראה רש"י ומהרש"א ח"א)

מעלתם של צדיקים

- אין צדיק נפטר מהעולם עד שנברא צדיק כמותו.
- ראה הקב"ה שצדיקים מועטים ולכן עמד ושתלן בכל דור ודור.
- אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים.
- כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא.

כיון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא שוב אינו חוטא.

דרשות נוספות:

- בא לטמא - פותחין לו, בא לטהר - מסייעין אותו.
- עבירה מטממת לבו של אדם.
- כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו (ר' אבהו: מורידין אותו מגדולתו)
- אדם מקדש עצמו מעט - מקדשין אותו הרבה.
- אדם מקדש עצמו מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה.
- אדם מקדש עצמו בעולם הזה - מקדשין אותו לעולם הבא.

אותם עקרנות תקפים גם לגבי אדם שמטמא את עצמו

יומא לט. (תחילת הפרק) עד לט: (ש10 מהסוף)

הנר המערבי

הנס - בכל הנרות היו נותנים אותה כמות של שמן בזמן ההדלקה (שהיתה נעשית בערב) בנר המערבי נעשה נס ולמרות שהוא הודלק ראשון הוא דלק יותר משאר הנרות.
האופי הייחודי - הנר המערבי סימל את הקירבה לקודש הקודשים (שהיה ממערב למנורה)
מיקומו - התנאים נחלקו כיצד המנורה היתה מונחת - מצפון לדרום (ואז לא היה נר שניצב מערבה מחבריו) או מהמזרח למערב (ואז כל נר היה יותר מערבי מחברו). אם המנורה היתה מונחת מצפון לדרום אז הנר המערבי היה אמצעי (כיוון שהפתילות של 3 הנרות הימניים ושל 3 הנרות השמאליים פנו לנר האמצעי, ואילו הפתילה של הנר האמצעי פנתה מערבה לכיוון קודש הקודשים) אם המנורה היתה מונחת ממערב למזרח הנר השני ממזרח היה הנר המערבי (מבין 6 הנרות שניתן לכנותם מערביים (כיוון שהיו יותר מערביים מהנר המזרחי) הוא היה הכי קרוב לכהן המדליק (שנכנס להיכל ממזרח)).

משנה

סדר ההגרה

1. הכה"ג מעלה במהירות (כדי שלא יכוון ששל שם יצא בימין) את הגורלות מהקלפי,
 2. כשהפתק של **שם** יצא בימין - הסגן אומר לכה"ג להרים את יד ימין
 3. כשהפתק של **שם** יצא בשמאל - ראש בית האב אומר לכה"ג להרים את יד שמאל.
 4. הכה"ג מניח את הפתקים על השעירים,
4. כששם את הפתק של **השם** - הוא אומר לה' חטאת (ר' ישמעאל - אומר רק 'לה')

הקלפי היתה מעץ (כי התורה חסה על ממון ישראל) ומשל חולין (כיוון שאין כלי שרת מעץ)

אילו ידיים שלפו את הפתקים:

ר"ח סגן הכהנים (וכך סברה המשנה):
 ימין ושמאל של הכה"ג, (ימין של הסגן שווה לשמאל של הכה"ג)

ר' יהודה:

ימין של הכה"ג וימין של הסגן. (ימין של הסגן עדיפה על שמאל של הכה"ג)

שלוש תקופות בהשגחה במקדש השני

תקופה א' (40 השנים הראשונות של המקדש שבהן כיהן שמעון הצדיק)

השגחה טובה (ה' התערב לטובה)

(של שם יצא בימין, לשון הזהורית תמיד הלבינה, נר המערבי תמיד דלק, אש המערכה דלקה ללא תוספת בעירה, היתה ברכה במנחות הציבור)

תקופה ב' (340 השנים האמצעיות של המקדש)

חוסר השגחה (ה' מיעט להתערב)

(של שם יצא לעיתים בימין ולעיתים בשמאל, לשון הזהורית לעיתים הלבינה, נר המערבי לעיתים דלק, אש המערכה לא דלקה ללא תוספת בעירה, לא היתה ברכה במנחות הציבור)

תקופה ג' (40 השנים האחרונות של המקדש)

השגחה לרעה (ה' התערב לרעה)

(של שם יצא תמיד בשמאל, לשון הזהורית לא הלבינה, נר המערבי לא דלק, דלתות ההיכל נפתחו מעצמם)

לא ברור האם שמעון הצדיק היה הכה"ג הראשון או שהוא החליף את עזרא הסופר

בשלב השלישי לא רק שה' לא עזר הוא גם התערב בצורה מעשית לרעה.

המסר הרעיוני הוא שהקדושה משפיעה גם על מקומות וזמנים רחוקים.

המקדש השפיע על סביבתו

מקום - כשהכה"ג קרא את שם ה', וכשהדלתות של ההיכל נפתחו - שמעו את קולם עד ליריחו,
מקום - ריח הקטורת נתן ריח בעצמה רבה בירושלים - ותוצאותיו הגיעו עד למכוור (ממזרח לים המלח)
זמן - ריח הקטורת נשאר בשילה אלפי שנים אחרי שנחרבה.

יומא לט: (ש 10 מהסוף) עד מא. (ש 4)

ביאורי מושגים

עיכוב בקדשים - בניגוד לרוב תחומי המצוות, תחום הקודשים משופע בפסוקים המפרטים את דיני הקדשים. בנוסף לכך, ושוב בניגוד לתחומים האחרים, בתחום הקדשים כל דין שהוזכר פעם אחת יש מצוה לקיימו אבל אם עבר ולא קיים אינו מעכב. הדינים המעכבים הם דינים שהוזכרו פעמיים או שהתורה כתבה במפורש שהם מעכבים (למשל אם כתוב 'חוקה' וכדו')

'והיתה זאת לכם לחוקת עולם' - חוקה - מכאן שמעשי יוה"כ מעכבים.
 ר' יהודה: רק המעשים שבבגדי לבן בהיכל מעכבים,
 ר' נחמיה: כל המעשים בבגדי לבן (גם מחוץ להיכל) מעכבים,

הגרלה

ר' יוחנן (לפי לישנא א'): לפי כולם - לא מעכבת,

ר' יוחנן (לפי לישנא ב') ור' ינאי (לפי לישנא א'): ר' יהודה - לא מעכבת, ר' נחמיה - מעכבת

ר' ינאי (לפי לישנא ב'): לפי כולם - מעכבת,

נדחה: הברייתא בסיפרא (סתם סיפרא - ר' יהודה) קובעת שהגורל קובע את השעירים ולא קריאת השם - מכאן שלפי ר' יהודה ההגרלה מעכבת!!!

הוכחות נגד ר' ינאי (לפי לישנא ב') שנדחו:

נסיון הוכחה א': הברייתא קובעת 'מצוה להגריל ואם לא הגריל כשר'
דחיה: יש לגרוס 'מצוה להניח את הגורל ואם לא הניח כשר'

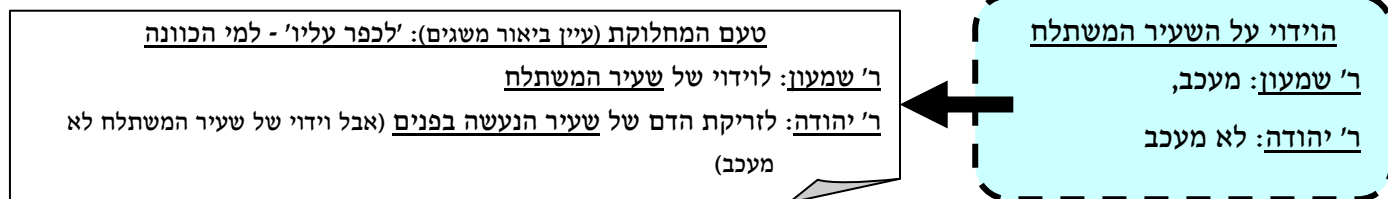
נסיון הוכחה ב': הברייתא קובעת: 'מצוה להגריל ולהתוודות ואם לא הגריל והתוודה כשר'
דחיה: יש לגרוס 'מצוה להניח את הגורל ולהתוודות ואם לא הניח ולא התוודה כשר'

נסיון הוכחה ג': הברייתא קובעת: 'מעשה השעיר לא מעכבים את מעשה הפר' - והסבר האפשרי היחידי לברייתא הוא: אם זרק את דם הפר לפני שהגריל את השעיר - כשר משמע שיש תנא שסובר שהגרלה לא מעכבת
דחיות: א': הברייתא היא כר"ש (שסובר שהגרלה לא מעכבת) ב': אם שינה את הסדר - לא מעכב אבל אם לא הגריל כלל - מעכב

נסיון הוכחה ד': ר"ע אמר שעקרונות מותר להחליף גורל אחרי שעלה אבל אין לעשות כך מפני הצדוקים - משמע שהגרלה לא מעכבת
דחיה: ר"ע התיר להחליף את מיקום השעירים אבל להחליף את הגורל אסור מעיקר הדין

בשלב ניסיון ההוכחה הנחנו ש: לא ניתן לשנות את הגירסא מ'הגריל' ל'הניח' - כיוון ש: הנחה א': בהמשך הברייתא מתייחס ר"ש לדברי ת"ק הנחה ב': ר"ש סובר במפורש שהגרלה לא מעכבת. מסקנה: ר"ש ות"ק שבברייתא מתייחסים דווקא להגריל ולא להניח.

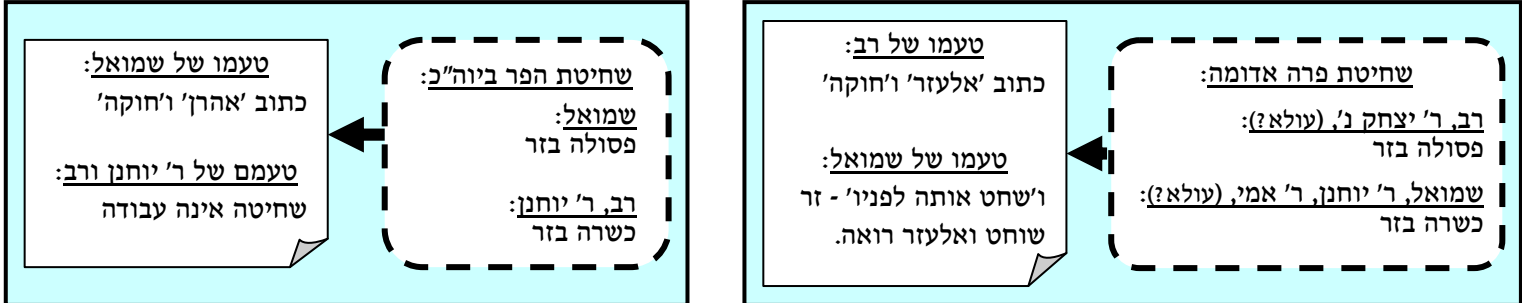
בשלב הדחיה הגמרא מניחה שר"ש לא ידע מה בדיוק אמר ת"ק.

יומא מב. (ש10) עד מג: (המשנה באמצע העמוד)

ביאורי מושגים

משמע מוציא מידי משמע ומשמע ממילא - חלק מדיניה הייחודיים של הפרה האדומה בא לידי ביטוי במעבר בין השלבים של עשיית הפרה. בכמה וכמה שלבים מורים הפסוקים שמי שכשר בשלב א' פסול בשלב ב' ולהיפך. אפילו המחלוקת שבעניין זה הינן סביב השאלה מי כשר ומי פסול אבל כולם מסכימים שקיים הבדל בין השלבים. לכן גם אחרי עיון רב מאוד קבעו ר"ל ור' יוחנן שלא ניתן להבין את הפרשה אחרת וחייבים להבין שהדגש הוא במעבר ובהבדל שבין השלבים.

הוצאת הפרה
 'והוציא אותה' - את הפרה יש להוציא לבדה

ר"ש: דורשים את טעם הפסוק אסור להוציא בהמה שיחשדו ששחט יחד עם הפרה - אבל חמור מותר להוציא עם הפרה.
ר"י: לא דורשים את טעם הפסוק אסור להוציא כל בהמה שהיא.

היסח הדעת
 פוסל בכל המלאכות חוץ מבזריקת הארז האזוב והתולעת (כיוון שאינם בגוף הפרה עצמה)

המקור לפסול 'היסח הדעת': בעשיית הפרה - 'ושרף את הפרה לעיניו' (רב: לומדים זאת גם מ'ושחט... לפניו') בעשיית האפר - 'למשמרת'

טהרת העוסקים בפרה
 טהרת העוסקים בפרה אינה צריכה להיות משולמת - טבול יום כשר לעסוק בפרה

בגדי כהונה
 'וכיבס בגדיו הכהן' - צריך בגדי כהונה במדבר, 'וטמא הכהן עד הערב' - צריך בגדי כהונה לדורות

מיהו 'הכהן המיוחד'
במדבר: אלעזר (הסגן)
לדורות: דעה א': כהן גדול, דעה ב': כהן רגיל.

הכנת הפרה אדומה
שחיטה:
שמואל: גם זר, **רב:** רק 'הכהן המיוחד'.
קבלה והזאת הדם:
שמואל: רק 'הכהן המיוחד', **רב:** סתם כהן.
זריקת הארז האזוב והשני לאש:
 סתם כהן.

רב ושמואל מסכימים שיש הבדל בין שחיטה לקבלה והזאת הדם. אולם כיוון שהם חלקו מי כשר לשחוט - הם חלקו גם מי כשר לקבל.

הכנת הפרה האדומה:
אישה וקטן - ודאי פסולים
הדיון הוא האם זר כשר
הכנת מי החטאת:
זר - ודאי כשר,
הדיון הוא האם אישה וקטן כשרים

ר"י וחכמים נחלקו מה דורשים מ'ולקחו' ו'ונתן'

ר"י וחכמים מסכימים שיש הבדל בין הכנה להזאה. אולם כיוון שהם חלקו מי כשר להכין - הם חלקו מי כשר להזות.

הכנת מי החטאת
אסיפת האפר
 אישה - כשרה, קטן - פסול,
הכנת המים
חכמים: אישה - כשרה, קטן - פסול, ר"י: אישה - פסולה, קטן - כשר,
הזאת המים
חכמים: אישה - פסולה, קטן - כשר, ר"י: אישה - כשרה, קטן - פסול,

יומא מג: (המשנה באמצע העמוד) עד מה. (ש18)

ביאורי מושגים

חטאות פנימיות - ישנן מספר חטאות שדמם נכנס לקודש (ובחלקן אף לקודש הקודשים!), חטאות אלו נקראות - חטאות הנשרפות כיוון שבשרן לא נאכל ע"י הכהנים וגם לא מוקטר על גבי המזבח אלא נשרף מחוץ לבית המקדש. חטאות פנימיות שמוקרבות במשך השנה (פר העלם דבר של ציבור, שעיר עבודת כוכבים ופר כהן משיח) מזים 7 פעמים על פני הפרוכת ו41 פעמים על קרנות המזבח הפנימי. חטאות פנימיות של יוה"כ (הפר והשעיר) מזים גם בקודש הקודשים 7 פעמים כנגד הארון.

המשנה

המשך העבודה

שחיטת הפר

שחט את הפר
קיבל את דמו

נתנו לכהן (שעמד בשורה הרביעית של ההיכל) שיערבבו (כדי שלא יקרוש)

הכהן עמד בשורה 4 מחוץ להיכל שהרי אסור להיות בהיכל בזמן הקטרת הקטורת

הבאת הגחלים

נטל מחתה,
לקח בעזרתה גחלים מהמזבח,
שם את המחתה על שורת המרצפות הרביעית שבעזרה.

ההבדל בין ימות השנה ליום הכיפורים

בהוצאת הגחלים

ביום כיפור

מוציא 3 קבים גחלים במחתת זהב,
ובה היה מכניס,
המחתה היתה קלה, ארוכה (ר"מ: ומזהב אדום).

בימות השנה

מוציא 4 קבים גחלים (ר"י: 6 קבים) במחתת כסף,
מעביר 3 קבים מהם למחתת זהב,
המחתה היתה כבדה, קצרה, (ר"מ: מזהב ירוק).

הסיבה להבדלים בענייני המחתה: להקל על הכה"ג

הבדל נוסף: ביוה"כ היתה הטבעת מצלצלת על המחתה.

המחתה היתה מכסף כיוון שהתורה חסה על ממון ישראל

בהקטרת הקטורת

ביום כיפור

(בנוסף ל2 הקטרות שבכל יום)
הקטירו פעם מלא חופניו,
קטורת דקה מן הדקה בקודש הקודשים.

בימות השנה

הקטירו פעמיים חצי מנה,
קטורת דקה על המזבח הפנימי.

הסיבה לזהב אדום: להזכיר את דם הפרים

בתחומים אחרים

ביום כיפור

הכה"ג עלה וירד במרכז הכבש,
הכה"ג קידש ידיו מקערת זהב,
היו 2 או 3 או 4 או 5 מערכות (אחת יותר מכל יום)

בימות השנה

עולים במזרח הכבש ויורדים במערבו,
מקדשים ידיים מהכיר,
היו 2 או 3 או 4 מערכות (מדורות) על המזבח.

משום כבודו של הכה"ג

כיוון שתמיד יש לפנות ימינה

ההבדלים בין ההיכל לקודש הקודשים

בעבודות שנעשות בקודש הקודשים

1. פורשים כל זמן שהכה"ג נמצא שם
2. פורשים רק מההיכל

בעבודות שנעשות בהיכל

1. פורשים רק בזמן העבודה
2. פורשים גם מבין האולם ולמזבח

חכמים תיקנו שיפרשו מבין האולם ולמזבח - האמוראים ניסו ללמוד מכך ש:

ראב"א: יש הבדל מהתורה בין קדושת בין האולם ולמזבח לקדושת העזרה
- אחרת למה תיקנו שיפרשו רק משם ולא מכל העזרה?

דחיה לראב"א:
תיקנו שיפרשו רק משם כיוון שבשאר העזרה יש מכשול (המזבח) שמפריד בינה לבין האולם.

רבא: קדושת האולם וההיכל שווה
- אחרת מדוע תיקנו שיפרשו גם מהאולם וגם מבין המזבח לאולם (אלו הן שתי גזרות וחכמים גוזרים רק גזירה אחת)?

דחיה לרבא:
ייתכן שבין האולם ולמזבח והאולם עצמו הינם אותה קדושה ולכן חכמים תיקנו
גזרה אחת לא להיכנס לא לאולם ולא לבין האולם ולמזבח

כשמקטירים או כשמזים דם בהיכל או

בקה"ק:

אסור לאף אדם להימצא בהיכל

המקור לאיסור הכניסה:

וְכָל אִשָּׁה אֲשֶׁר יִהְיֶה בָּאָהָל אוֹ בַּזָּבֵחַ אוֹ בַּמִּזְבֵּחַ אוֹ בְּכָל אֶרֶץ אֲרָם לֹא יֵצֵא מִן הַיְּהוּדָה

היכן

'בקודש' - האיסור נוהג גם בשילה ובירושלים,
'באהל מועד' - בעזרה מותר,

מתי

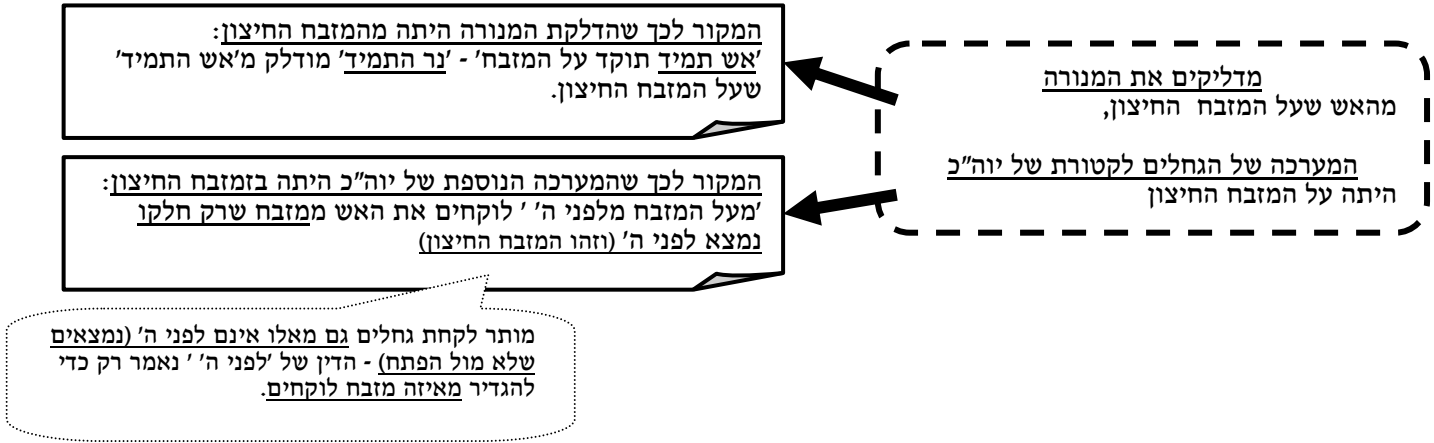
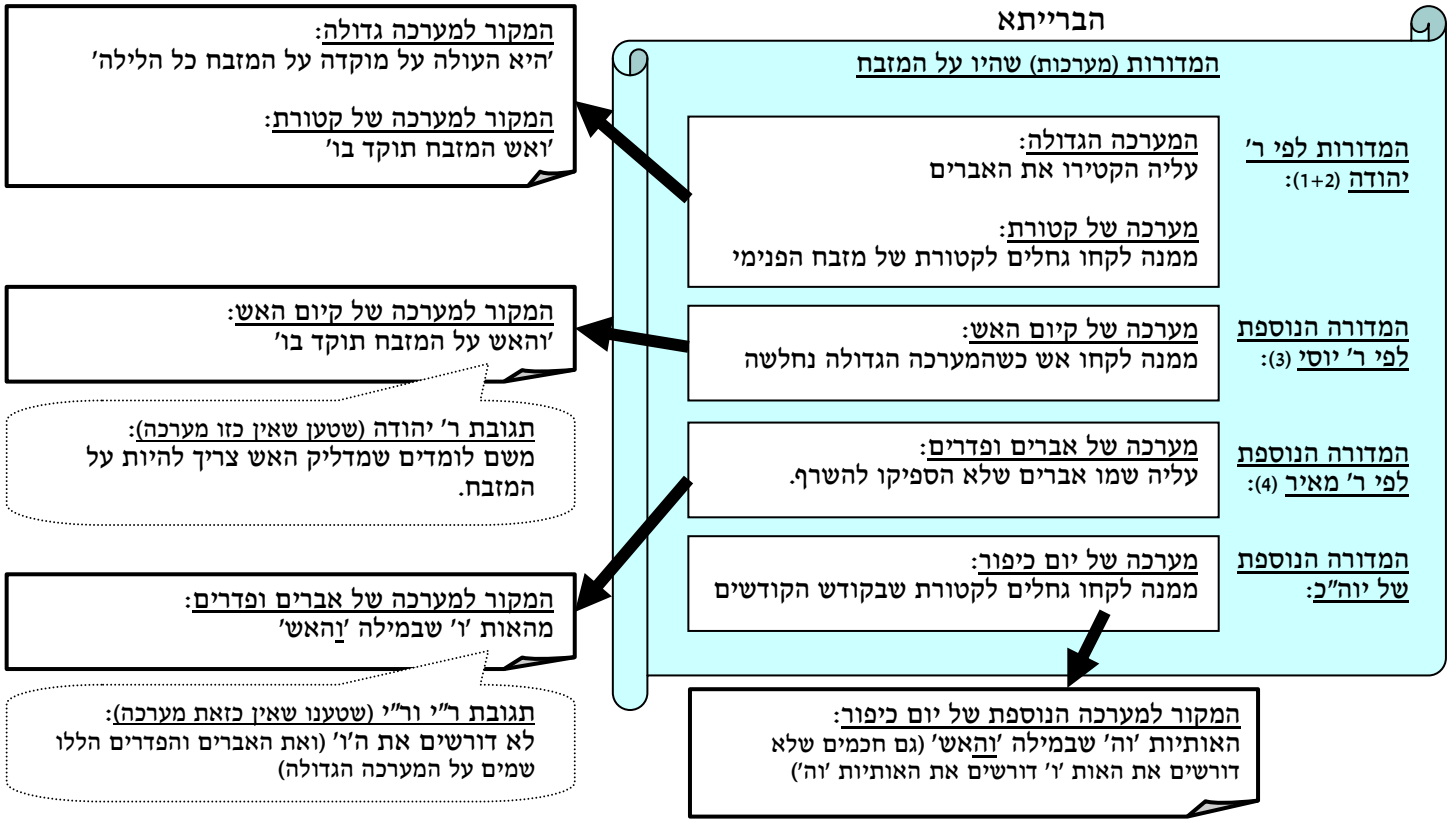
'לכפר' - אסור בזמן ההקטרה
'בבואו לכפר' - אסור גם בזמן זריקת הדם,
'עד צאתו' - אסור גם כל זמן שהכה"ג נמצא שם

בשאר השנה

גזירה שווה 'לכפר' - 'לכפר' - אסור גם בזמן
זריקת דם של חטאות פנימיות בימות השנה.

יומא מה. (ש18) עד מו. (ש2)

ביאורי מושגים
הצתת אליתא - המערכה הגדולה שעל המזבח היתה עשויה מעצים גדולים. כדי להדליקם היה צורך להקדים ולהדליק עצים דקים (זרדים). את העצים הדקים הבוערים היו תוחבים בינות לעצים הגדולים וכך היו נדלקים העצים הגדולים. הדלקת העצים הדקים נקראת 'הצתת אליתא'

יומא מו. (ש2) עד מו: (סוף הפרק)

ביאורי מושגים

שלבי הקרבת קרבן - ישנם ארבעה עבודות שהם לב הקרבן ואם לא עשאו הקרבן פסול: שחיטה, קבלת דם הולכת הדם וזריקתו. הקטרת אברי הקרבן או אכילת הקרבן מעכבת לכתחילה את כפרת הבעלים אבל בדיעבד אם הבשר נשרף או אבד הקרבן כשר. העובדה שעיקר הקרבן הוא זריקת הדם ולא הקטרת אבריו מלמדת אותנו שהדבר שהכי חשוב לקב"ה הוא הכוונה שעומדת מאחורי המעשה, ולכן גם אם שחטתי פר ענק, זרקתי את דמו ואז כל בשרו הרב נשרף יצאתי ידי חובה.

חידושו של בר קפרא (לפי ר' אבין)

לפי שיטת ר"מ:

אברים (אפילו פסולים) שנותרו

מסדר להם מערכה נפרדת

(ובתנאי שנחרכו כבר במערכה הגדולה)

אפילו בשבת

הגמרא מסתפקת:

האם הדרישה שהאברים יהיו חרוכים קמעה תקפה - בכל האברים או רק באברים הפסולים.

רבא: אין חידוש בקביעה 'אפילו בשבת' (כתוב בברייתא במפורש - בכל יום!)

קרבן התמיד

שחיטת זריקת דמו (תחילת תמיד)

דוחים שבת וטומאה,

הקטרת אבריו (סוף תמיד)

רבא ובר קפרא: דוחה שבת וטומאה

רב הונא (לפי ר"ח): דוחה שבת ואינו דוחה טומאה

רב הונא (לפי רבה): דוחה טומאה ואינו דוחה שבת

מקור הדין שתמיד דוחה טומאה ושבת: 'במועדו' - אפילו בטומאה, 'במועדו' - אפילו בשבת.

טעמו של ר"ה (לפי ר"ח) - הקטר אברים איננו שלב הכרחי ומשמעותי.

שבת - הותרה לגמרי, לכן עושים בה את כל שלבי הקרבן, טומאה - רק נדחתה, לכן עושים בה רק שלבים הכרחיים ומשמעותיים

טעמו של ר"ה (לפי רבה) - הקטר אברים דוחה רק כשהשחיטה והזריקה דוחים.

טומאה - השחיטה דוחה ולכן גם הקטר האברים דוחה,

שבת - השחיטה אינה דוחה (מדובר בתמיד של יום שני), ולכן הקטר האברים לא דוחה.

המכבה גחלת

סתם גחלת אפילו אם היא על הרצפה

חייב (כיוון שעבר על 'לא תכבה')

גחלת המיועדת למנורה או למחתה

אביי: חייב (כיוון שעבר על 'לא תכבה')

רבא: פטור (כיוון שזו כבר אינה אש המזבח)

בסתם גחלת חייב גם אם היא על הרצפה כיוון שהיא מוגדרת אש המזבח.

רבא ואביי נחלקו:

האם כשלקח גחלת למטרה אחרת היא מפסיקה להיות אש המזבח

הגמרא הסתפקה האם:

אפשרות א': המח' היא כשהגחלת על הרצפה (ועל המזבח כולם מחייבים)

אפשרות ב': המח' היא על המזבח (ועל הרצפה כולם פוטרים)

יומא מז. (תחילת הפרק) עד מז: (ש14 מהסוף)

ביאורי מושגים

כיסוי ראש - דעת רוב הראשונים וכן מופיע בשו"ע - החיוב לכסות את שיערה של אישה נשואה הוא מחוץ לבית אבל בתוך הבית האישה פטורה מכיסוי ראש. דין זה נובע מכך שמקור החיוב של כיסוי ראש הוא משום **מכובדות שחיבת אישה נשואה לנהוג בעצמה** (כמו שאיש מכובד לא ילך מחוץ לביתו עם חולצה בחוץ) לכן לפי רוב הראשונים היא פטורה מלכסות בביתה (להלכה נחלקו האחרונים לגבי כיסוי ראש בבית ואכמ"ל)
 העובדה שכיסוי ראש הוא מצד מכובדות מסביר גם מדוע דין זה תקף רק באישה נשואה בעוד שרווקה פטורה מכיסוי ראש.
 הגמרא מספרת על קמחית שהחמירה על עצמה ונהגה בעצמה לא רק דין של מכובדות אלא גם דין של צניעות ולכן כיסתה את ראשה בכל רגע ורגע. בזכות צניעות עמוקה זו זכתה קמחית וגידלה מספר כהנים גדולים.

משנה

חפינת הקטורת

שלב א':

הביאו לו מחתה (עם קטורת) וכף ריקה.

שלב ב':

חפן קטורת בשתי ידי (מלא חופניו) ושם בכף,

שלב ג':

את כף הקטורת לקח ביד שמאל.

ואת מחתת הגחלים (שהיתה מונחת על הרצפה) ביד ימין

בתורה לא כתוב שום דבר על כף (מהתורה משמע שצריך להכנס כשהקטורת בידי) אולם מבחינה מעשית לא ניתן להסתדר ללא כף. (ולכן תיקנו להשתמש בכף כמו בקרבנות הנשיאים)

עקרונית ראוי היה שכף הקטורת תהיה ביד ימין אולם כיוון שכף הגחלים היתה כבדה יותר (ברוב המקרים) ורותחת (תמיד) - תיקנו שיסחוב את הגחלים ביד ימין.

המקור: 'בקומצו' - בקומץ שלו

האם היד משמשת כסימן או כסיבה (האם ניתן למדוד כמה יש ביד ולעשות כלי בגודל זה)?

בקמיצת מנחה: היד היא סיבה (ולכן חייבים לקומץ ביד ולא ניתן לעשות כלי מדידה)

ספק האם לומדים ג"ש 'מלא' 'מלא' קטורת ממנחה

מלא חופניו ביד: ספק האם הידיים הם סיבה (וחייבים למלא בידיים) או סימן (וניתן לעשות כלי)

ציטוט מהמשנה

וכך היתה מידתה

למה התכוונה המשנה:

אפשרות א': ניתן להכין כלי מדידה (שמכיל מלא חופניו) ולמדוד בו, **אפשרות ב':** בק"ק צריך הכה"ג לחפון שוב את הקטורת, **אפשרות ג':** השיעור הוא מלא חופניו בדיוק לא יותר ולא פחות.

למרות שיש ספק גם לגבי כלי מדידה (אפשרות א') וגם לגבי חפינה בק"ק (אפשרות ב') לא ניתן לדייק מהמשנה כלום כיוון שיש כמה אפשרויות להבנת המשנה!!!

קמיצת מנחה

כיצד קומצים מנחה

שלב א': מכניס את היד למנחה,

שלב ב': מאגרף את 3 האצבעות האמצעיות

חתיכות שנדבקו בין האצבעות:

מה שנראה כלפי פנים - נחשב כקומץ, מה שנראה כלפי חוץ - לא נחשב כקומץ

במחבת ובמרחשת (שבה נדבקות חתיכות ליד):

אחרי האיגרוף מוריד בעזרת האגדול והזרת את החתיכות שנדבקו (וזוהי אחת העבודות הקשות שבמקדש).

הגמרא מסתפקת מה דין החתיכות שנדבקו באמצע - ולכן:

כהנים בעלי אצבעות שמנות היו קומצים וכך לא נדבקו חתיכות באמצע,

אם קמץ כהן רזה:

לפני הקטרת הקומץ:

אסור להקטירם - כיוון שאם החתיכות הן חלק מהמנחה אסור להם להעלים לפני שהקומץ מוקטר,

אחרי הקטרת הקומץ:

ר"א: יקטירם לשם עצים, **חכמים:** אסור להקטירם ואין להם תקנה

יומא מז: (ש14 מהסוף) עד מט. (ש15)

ביאורי מושגים

קמיצת המנחה - מהמנחה שהובאה לכהן היה הכהן קומץ ממנה ושם את הקומץ בכלי את הכלי היה מוליך הכהן למזבח ושם היה מקטיר את הקומץ על המזבח.
 ארבעת העבודות הללו (קמיצה, נתינה בכלי, הולכה והקטרה) מקבילות לארבעת עבודות הזבח (שחיטה, קבלה בכלי, הולכה וזריקה) והן ליבו של הקרבן הקרבן וכפרתו.
לבונה - לרוב המנחות היו מוסיפים קומץ לבונה. את הקומץ היו שמים על המנחה והכהן היה לוקח אותו ומצרפו לקומץ מהמנחה שבכלי. שני הקמצים היו מוקטרים יחד על המזבח.

ספקות בעניין קמיצה (של מנחה) - שלא נפשטו

קמץ שלא כדרך האנשים

הדביק את קומץ המנחה לדופן הכלי או לאחוריו

'מלא קומצו' - הקמיצה צריכה להתבצע כדרך האנשים, אולם הגבול של 'דרך האנשים' לא ברור.

האם העיקר הוא **התוצאה** - שהקומץ יהיה מונח בכלי או **התהליך** - יש להניחו בצורה רגילה תוך הכלי.

ספקות בעניין חפינה (של קטורת) - שלא נפשטו

מעמד בין האצבעות

חפן שלא כדרך האנשים

מישהו אחר שם לכה"ג קטורת בין חופניו

נשפכה הקטורת מידי הכה"ג ואספה

חשב מחשבת פיגול בזמן חפינת הגחלים

אם מקישים חפינה לקמיצה ('מלא' 'מלא'): דין בין האצבעות של חפינה זהה לדין בין האצבעות של קמיצה (שנידון בדף הקודם)

אם לא מקישים חפינה לקמיצה: דין בין האצבעות של חפינה תלוי האם הדגש הוא על 'מלא חפניו' או על 'ולקח'

'מלא חפניו' - החפינה צריכה להתבצע כדרך האנשים

האם הדגש הוא על 'מלא חפניו' או על 'ולקח'

דם שנשפך מהבהמה עצמה - פסול, מכלי שרת - כשר, האם ידי הכה"ג נחשבים ככלי שרת או לא?

האם מכשירי מצוה (הגחלים) נחשבים כמצוה (הקטורת)

ספקות בעניין חפינה (של קטורת) - שנפשטו

ספק: כמה יש לחפון (בצמצום או בגודש)
מסקנה: הקטורת צריכה לבלוט קמעה מעל היד (טפופות)

ספק: חשב מחשבת פיגול בזמן חפינת הקטורת
מסקנה: פוסלת (ר"ע קבע שהקטורת נטמאת מטבול יום - מכאן שהיא קדושה בקדושת הגוף)

הולכה בשמאל

הולכת דם - פסולה בשמאל ובזר (כך קובעת הברייתא)
 הולכת הקטורת - כשרה בשמאל (כך מופיע במשנה).

הולכה אינה פעולה יצרנית אלא טכנית - לכן האמוראים התלבטו האם היא כשרה ביד שמאל ובזר

בדברי הימים אמנם מופיע שהכהנים קיבלו את הדם מהלויים אבל הפירוש הנכון הוא שהלויים רק החזיקו את הדם ולא הוליכו אותו

יומא מט. (ש15) עד נ. (ש11)

ביאורי מושגים
בכור אדם - הולד הראשון שפתח את רחמה של אישה הינו בכור ויש לפדותו ב5 שקלים,
בכור בהמה טהורה - הולד הראשון שפתח את רחמה של הבהמה קדוש ויש לתיתו לכהן שיעלוהו לירושלים ויקריבו אותו שם כקרבן. (ובזמננו מחכים שיפול בו מום שאז ניתן לאכול בתורת חולין אף בלי פדיון)
בכור בהמה טמאה (חמור) - הולד הראשון שפתח את רחמה של אתון הינו בכור ויש לפדותו בשה (ואם לא פודים אותו יש לערפו).

למסקנה חופן שוב בקודש הקודשים!!!
 (כך מפורש בברייתא)

האם הכה"ג חופן שוב את הקטורת בקודש הקודשים
אפשרות א': חופן שוב,
אפשרות ב': אינו חופן שוב.

ספק א'

ר"פ: שני הספקות (ספק א' וספק ב') תלויים זה בזה.
הגמרא דחתה את ההצמדה.

כה"ג שחפן קטורת ומת
ר' חנינא: על הכה"ג המחליף לחפון מחדש
ר' יהושע בן לוי: ספק האם יש לחפון מחדש

ספק ב'

הנחת מוצא (של ר"ח):
אסור לחפון את הקטורת לפני שחיטת הפר,
מסקנה:
אם המחליף צריך לשחוט פר חדש (ספק ג') הוא צריך גם לחפון מחדש (ספק ב') (שהרי החפינה של הכהן המנוח היתה לפני שחיטת הפר החדש)

אמנם בקרבן פסח ובפדיון פטר חמור דורשים דווקא בהמה חיה אבל אין מכך הוכחה לענייננו כיוון ששם יש מיעוט מיוחד.

טעם המחלוקת: פרשנות הפסוק - 'בזאת יבוא... בפר' ר"ח ור' אמני: דווקא בפר ולא בדם שלו, (הסבר הפסוק: בזכות הפר יכנס אהרן אל הקודש) ר"ל, ר"י, ריב"ל, רב אשי: הכוונה לדם (הסבר הפסוק: כשאהרן נכנס אל הקודש עליו להיכנס עם דם הפר)

כה"ג ששחט את הפר ומת לפני שזרק את דמו
ר"ח ור' אמני: על המחליף להביא פר חדש
ר"ל, ר"י, ריב"ל ורב אשי: המחליף יזרוק את דם הפר הישן

ספק ג'

כולם מסכימים שגוייתו של הפר נקראת פר. המחלוקת היא האם דם הפר נקרא פר.

יומא נ. (ש11) עד נ: (ש4)

ביאורי מושגים

תמורה - בהמה שקדושה בקדושת הגוף (קדושת גוף - בהמה המיועדת להקרבה על גבי המזבח, קדושת דמים - בהמה שעתידיה להשתמש בשוויה כדי להקריב קרבן) לא ניתן לפדותה או להעביר את קדושתה. אם האדם עבר על האיסור והמיר את הבהמה בבהמה אחרת שתי הבהמות נהיות קדושות. (מו"ר הרב ליכטנשטיין הביא בשם רבו הרב צ'צקס שניתן להבין דין זה בשתי דרכים: **דרך אחת**: העברת הקדושה הצליחה אלא שהתורה קנסה שגם הבהמה המקורית תהייה קדושה מחדש, **דרך שניה**: העברת הקדושה נכשלה והבהמה המקורית נשארה בקדושתה המקורית אלא שהתורה קנסה שגם הבהמה החלופית תהיה קדושה)

שאלה זו רלוונטית למקרה שבו מת הכהן הגדול.

אם הפר הינו קרבן יחיד
חייבים להביא קרבן חדש,

אם הפר הינו קרבן שותפים או ציבור
ייתכן שנוכל 'להשתמש' בפר הישן (בשאלה זו דננו בדף הקודם)

מעמד פרו של הכה"ג

אפשרות א': קרבן יחיד, (וכך סבר ר"מ לפי כולם)

אפשרות ב': קרבן שותפים, (וכך סברו ר"ש ור"א לפי רבא)

אפשרות ג': קרבן ציבור. (וכך סברו ר"ש ור"א לפי רב עמרם)

לפי אפשרות ב' וג' - הפר הוא קרבן של הכהנים

ההבדל בין האפשרויות הוא האם לכלל הכהנים יש מעמד של ציבור או של שותפים (נפק"מ: האם כשהכהנים חוטאים עליהם להביא פר העלם דבר של ציבור כפי שמביא שבט שלם שחטא)

ישנן כמה ברייתות שסברו במפורש שפר אינו קרבן יחיד
הגמרא: מכאן ראייה שיש תנאים שסברו שפר הינו קרבן ציבור,

רבא: ניתן להסביר שהתנאים סברו שפר הינו קרבן שותפים

יומא נ: (ש) עד נא: (המשנה)

ביאורי מושגים

מקופיא ומקיבעא - כפרת קרבן יכולה להיות בצורה ישירה ובצורה עקיפה. הגמרא בזבחים קובעת שחטאת מכפרת על איסור הלאו בצורה ישירה ('מקיבעא') בעוד שעולה מכפרת על ביטול עשה רק בעקיפין ('מקופיא'). משמעות הדבר היא שמטרת החטאת היא לכפר על הלאו ולשם כך היא מגיעה בעוד שמטרת העולה היא להביא קרבן לא-להים וכיוון שהבאנו קרבן לה' התכפר לנו ממילא עוון ביטול העשה.
 ר"א מסתפק האם כפרת פרו של הכה"ג על אחיו הכהנים היא בצורה ישירה או עקיפה.

ספקו של ר' אלעזר

השיטה שעליה דן ר"א: שיטת ר"מ הסובר שהפר הוא קרבן יחיד (ר"מ)
 הנחת המוצא: היכולת להמיר קרבן תלויה במתכפר ולא במקדיש,

השאלה: האם גם לעניין תמורה הפר נחשב קרבן יחיד (כיוון ששאר הכהנים מתכפרים ממנו רק בעקיפין) וניתן להמירו, או שלעניין תמורה הפר נחשב קרבן שותפים (כיוון ששאר הכהנים מתכפרים ממנו ישירות) ולכן לא ניתן להמירו.

אמנם הכה"ג חייב להביא את הפר דווקא מכספו אולם התורה הפקירה חלק מהפר כדי שאחיו הכהנים יזכו בו.

ברייתא

דינים שנוהגים רק בבהמה שהקדישו:

1. קיימת גם בצורה של קרבן יחיד וגם בצורה של קרבן ציבור.
2. דוחה שבת וטומאה,
3. עושה תמורה.

דינים שנוהגים רק בבהמה שהמירו:

1. קדושה (קדושת גוף) גם אם היא בעלת מום, (ולכן אין לגזז ולעבוד בה גם אחרי פדיונה)

איזה קרבן יחיד (שהרי רק קרבן יחיד עושה תמורה) גם דוחה שבת וטומאה:

אפשרות א': פרו של כה"ג (לפי ר"מ הסובר שזהו קרבן יחיד)

אפשרות ב': אילו של כה"ג

אפשרות ג': קרבן פסח שני

לפי אפשרות זו נפשט ספקו של ר"א - פרו של כה"ג עושה תמורה,

כדי להעמיד את הברייתא כאפשרות ג' (פסח שני) חייבים לסבור שפסח שני דוחה טומאה.

הערות

1. התנאים נחלקו האם פסח שני דוחה רק שבת (ת"ק) או שהוא דוחה גם טומאה (ר' יהודה)
2. רק פסח שני נחשב קרבן יחיד (אבל פסח ראשון וחגיגת י"ד לא נחשבים קרבן יחיד)

לפי כל האפשרויות הנחת העבודה היא:

שכשהברייתא התייחסה לבהמה שהקדישו אותה ('זבח') היא התייחסה לבהמה מסויימת שעונה על כל הדרישות (גם דוחה שבת וטומאה וגם עושה תמורה)

לפי אפשרות א' חייבים להניח ש: שכשהברייתא התייחסה לבהמה שהמירו אותה היא התייחסה באופן כללי לדין תמורה ולא לבהמה מסויימת

ר"מ שקבע בדף הקודם (נ.) שפסח הינו קרבן יחיד הדוחה את הטומאה התכוון לפסח שני וסבר כר' יהודה

יומא נא: (המשנה) עד נב: (המשנה)

ביאורי מושגים

טעמי המקרא - לטעמי המקרא ישנה חשיבות מצד פיסוק הפסוק. לעיתים שינוי קטן בפיסוק משנה את כל משמעות הפסוק. לכן על בעל הקורא להקפיד על קריאה מדוייקת לפי הפיסוק של טעמי המקרא

המשנה

מה הפריד בין הקודש לקודש הקודשים

ת"ק: שתי פרוכות

ר' יוסי: פרוכת אחת. (שנאמר 'זהבדילה הפרוכת... בין הקדש ובין קדש הקדשים)

טעמו של ת"ק

עקרונית צריכה להיות רק פרוכת אחת (כך אכן כתוב בתורה) אולם חכמים לא ידעו היכן לשים אותה ולכן שמו שתי פרוכות

במקדש הראשון
היה כותל בעובי אמה ('אמה טרקסין') שהפריד בין הקודש לקודש הקודשים.

במקדש השני
לא יכלו לשים כותל (המקדש השני היה גבוה מהראשון ולכן כותל לא היה מחזיק מעמד)

חכמים לא ידעו האם הכותל נחשב חלק מהקודש (ואז הפרוכת צריכה להיות במערב) או שהוא חלק מקודש הקודשים (ואז הפרוכת צריכה להיות במזרח)

הכותל לא לקח חלק מ20 האמות של קודש הקודשים וגם לא מ40 האמות של הקודש.

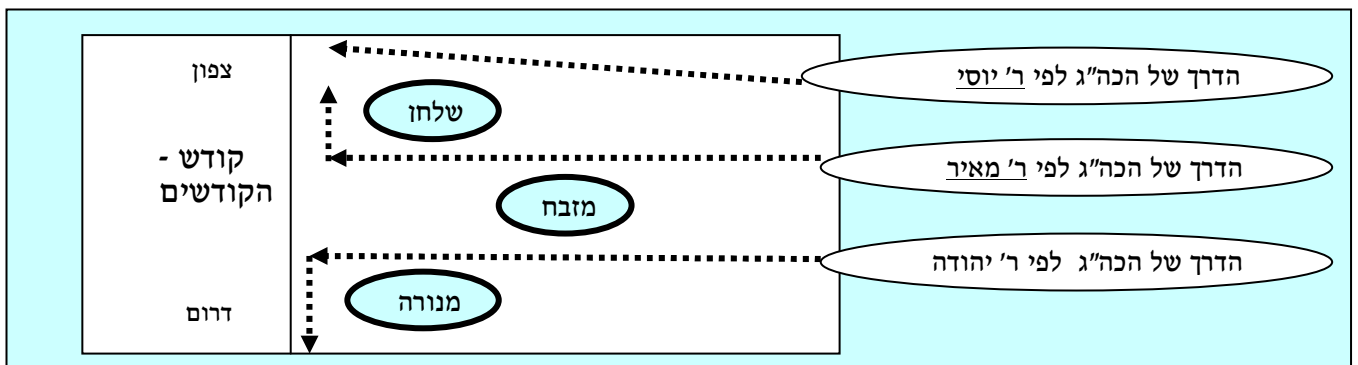
הוא היה בשטח ניטרלי ולכן לא ברור מה מעמדו

שאלה זו תלויה במיקום הפסיק במשפט הבא:

'וְגַבִּי פִּסוּקֵי הַבַּיִת מֵאֲפִיזוֹת הַכֵּיִן אֶתְנָן...

האם הפסיק מופיע בין 'הבית' ל'מפנימה' - ואז המחיצה אינה חלק מק"ק,
האם הפסיק מופיע בין 'מפנימה' ל'לתתן' - ואז המחיצה הינה חלק מק"ק,

ספק לגבי פיסוק קיים גם ב - 5 או 6 פסוקים מהתורה ובעוד פסוקים רבים מהנביאים והכתובים

טעמו של ר' יהודה

היו שתי מחיצות - לכן הכהן נכנס קודם בדרום - פנה צפונה בין שתי המחיצות ונכנס לק"ק מצפון. הכה"ג לא הלך בין המנורה לקיר - כדי שלא יתלכלך מהפיח.

טעמו של ר' מאיר

היתה רק מחיצה אחת - ולכן הכהן נכנס ישיר בצפון והכהן לא הלך בין השולחן לקיר - או כי אין שם מקום (כיוון שהשולחנות היו מסודרים מצפון לדרום) או כי אין זה מכובד (ללכת כשלפניו כל הזמן גלוי קודש הקדשים)

טעמו של ר' יוסי

היתה רק מחיצה אחת - ולכן הכהן נכנס ישיר בצפון וכיוון שהקב"ה אוהב את עם ישראל אין זו פגיעה בכבוד שמים ללכת צמוד לקיר

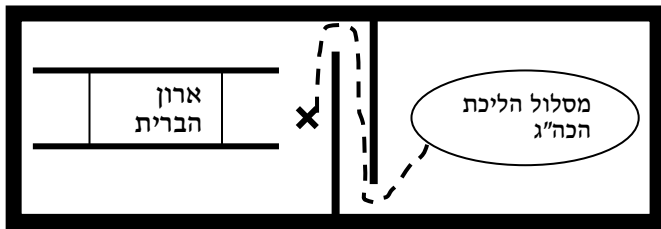
יומא נב: (המשנה) עד נג: (המשנה)

ביאורי מושגים

סיום תפילת 18 - תפילת 18 אינה רק בקשות שונות מה' אלא היא גם עמידה לנוכח פני הא-ל. לכן אסור לחשוב בה על שום נושא אחר ולכן אפילו אם נפל ספר קודש אין להרימו (אלא אם כן זה מפריע לו להתרכז) לכן אסור לעבור ב4 אמותיו של מתפלל. סיום התפילה הוא גם פרידה מהא-ל ועל כן יש לפסוע אחורנית שלוש צעדים (תחילה צעד קטן בשמאל, צעד גדול בימין ושוב צעד קטן בשמאל) ורק אז להפרד מא-להינו. אם אין מקום ניתן לפסוע גם לצדדים (בתנאי שפניו קדימה).

מצוה ועיכוב - בתחום הקדשים דרישה שמופיעה פעם אחת אינה מעכבת בדיעבד אלא אם כן היא נשנתה פעמיים או שנאמר בפירוש 'חוקה או כל ציווי דומה אחר.

אזהרה ועונש - התורה לא הענישה אלא אם כן הזהירה לכן על כל עבירה שעונשה מיתה צריך גם פסוק של עונש (גונב איש ומכרו... מות יומת) וגם פסוק של אזהרה (לא תגנוב)

המשנה

כניסת הכהן לקודש הקודשים:

1. נכנס מדרום לפרוכת הראשונה,
2. פסע צפונה בין הפרוכות
3. נכנס לקה"ק מצפון לפרוכת השניה,
4. הלך דרומה סמוך לפרוכת עד שהגיע למקום הארון

חפינת הקטורת

הניח את המחטה בין מקום שני הבדים
צבר את הקטורת על המחטה - והבית כולו התמלא עשן

יציאת הכהן מקודש הקודשים:

יצא כמו שנכנס (הלך אחורה כשפניו כלפי קודש הקודשים)
בהיכל היה מתפלל תפילה קצרה. (כדי שלא להלחין את עם ישראל)

יאשיה גנז את הארון וכל חפציו - לכן במקדש השני לא היה ארון. תיאור המשנה (שאנו יודעים שהוא מתייחס למקדש השני בגלל שתי הפרוכות) מתייחס למקום הארון ובדיו ולא לארון עצמו.

ישנו שלוש שיטות כיצד הקטיר את הקטורת:

1. פיזר שכבה דקה של קטורת על הגחלים (וכך הקטורת עלתה מיד)
2. צבר את הקטורת ממנו והלאה (וכך לקח זמן עד שהקטורת עלתה)
3. צבר את הקטורת ממרחק אליו (וכך לקח זמן עד שהקטורת עלתה)

המשנה שלנו סברה שצבר (כמו אפשרויות 2 או 3) אביי דייק מהמשנה בתמיד כמו אפשרות 3.

כך יש לנהוג כשמסיים עבודת קודש וכשמסיים את תפילת 18 וכשנפרד מרבו המובהק.

כשמסיים את תפילת 18 פוסע 3 פסיעות אחורנית, פונה לשמאלו (שהוא ימין ה') ואחר כך לימינו (שהוא שמאל ה') - ואז יפרד מה'.

על מה התפלל הכה"ג:

- א. סייע לעם ישראל להתגבר על איתני הטבע (אם השנה תהיה חמה עשה אותה גשומה)
- ב. שמור על הריבונות היהודית,
- ג. דאג שפרנסתו של אחד מישראל לא תבוא על חשבון חברו,
- ד. כשצרכי היחיד מתנגשים בצרכי הרבים - אל תקשיב ליחיד.

שלושת הפסוקים בעניין הקטורת

'ונתן את הקטורת... לפני ה'
'כי העלן אפאה אל הכבודות'
'וכיסה עלן הקטורת... ולא ימות'

מהפסוק הראשון לומדים שיש להקטיר את הקטורת בקודש הקודשים (בניגוד לצדוקים שהבינו שיש להקטיר אותה מבחוץ ולהכנס לקודש כשהכה"ג מוקף בעשן ריחני)

משני הפסוקים הללו לומדים שיש להוסיף עשב מעלה עשן לקטורת (ואם לא הוסיף חייב מיתה!!!)

למה צריך שני פסוקים:

- א. ללמד שניתן להשתמש גם בשורש של העשב וגם בעליו
- ב. ללמד גם על הקטורת של יו"כ וגם על שאר השנה,
- ג. אחד למצוה (לכתחילה) ואחד לעכב (בדיעבד),
- ד. אחד לעונש ואחד לאזהרה.

לפי הצעה ד' האזהרה נאמרה לפני חטא נדב ואביהו והעונש נאמר אחרי כיוון שכך חייבים להניח שעונשם של נדב ואביהו לא היה בגלל הקטרת הקטורת אלא בגלל שהורו הלכה בפני רבם (משה)

אמנם יש איסור מיתה גם על ביאה ריקנית אבל ניתן למצוא תרחיש שבו אין את האיסור של ביאה ריקנית ויש את האיסור של הקטרה ללא מעלה עשן.